

Громова В. В.
студентка III курсу
інженерно-хімічного факультету

Камоцький О. Б.
Доцент кафедри інформаційного права
та права інтелектуальної власності
ФСП НТУУ «КПІ», кандидат юридичних наук

МІСЦЕ КОРУПЦІЇ В МІЖНАРОДНОМУ РОЗУМІННІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Одним з найважливіших елементів організованої злочинності є корупція. Поняття корупції, сформульовано ще 34-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН 17 грудня 1979 року, вона визначає це явище як виконання посадовою особою яких-небудь дій або бездіяльність у сфері його посадових повноважень за винагороду у будь-якій формі та в інтересах, що дає таку винагороду, як з порушенням посадових інструкцій, так і без їхнього порушення.

Генрі Блек визначає корупцію так: «діяння посадової особи, що незаконно й неправомірно використовує своє положення або статус для витягу якої-небудь переваги для себе або іншої особи з метою, протилежною обов'язкам і правам інших осіб».

Роллін Перкінс по кримінальному праву визначав корупцію так: «Слово «корупція» вказує на неохайність і непорядність».

Інші відомі американські дослідники проблеми корупції (З.Бенфілд, М. Джонстон, Дж. Най та ін.) визначають це суспільне явище як відхилення політичних діячів, співробітників держапарату, бізнесменів і інших осіб від виконання ними своїх офіційних обов'язків і державних функцій заради особистих сімейних або групових інтересів з метою збагачення й підвищення свого соціального статусу.

Відомий американський учений М. Джонстон у своїй праці «Політичні наслідки корупції» виділяє чотири основних типи корупції: хабара в торгівлі, патронажні системи, дружба й кумівство, «кризові корупції».

1-корупція в торгівлі пов'язана з діяльністю чорного ринку, незаконними операціями, несплатою податків, фальсифікацією бухгалтерських звітів. Незаконні угоди на ринку починаються з вимог з боку продавців і чиновників про виплату хабарів за продаж нелегально зробленої продукції, розширення асортиментів, завищення якості товарів і поширюються на великі бартерні угоди. Ринкова корупція досить стабільна, оскільки конкуренція постачальників і можливість повторення угод створюють стійкі ціни та умови обміну, хоча споживачі, природно, незадоволені дорожнечою.

2-патронажна система виникає, як правило, в тому випадку, коли незаконні угоди концентруються в руках обмеженої кількості осіб або організацій. Централізовані системи доходів і зобов'язань охоплюють найрізноманітніші зв'язки, у тому числі заступництво з боку босів на основі земляцьких, партійних, родинних і інших принципів. Централізований контроль над потребами населення змушує багатьох жителів виконувати певні політичні зобов'язання. Це, у свою чергу, може бути використане для організованих політичних акцій, наприклад, для проведення виборчої компанії на користь тієї або іншої політичної партії.

3-дружба й кумівство приводить до таких фактів, як призначення родичів на ключові пости, пільгові покупки особистої власності, доступ до твердої валюти та ін. Контроль над цими сферами бізнесу створює передумови **для** використання їх з метою корупції. Розподіл подібних благ здійснюється серед невеликої групи осіб та членів їх родин, від яких очікують великої віддачі у вигляді хабарів та інших «подяк». Корупція в сімейному колі не має такого розмаху, як торговельні хабарі й патронажні системи.

4 - термін «кризова корупція» вживається М. Джонстоном у тому розумінні, що багато бізнесменів працюють у надзвичайних умовах, в умовах ризику, коли предметом купівлі-продажу стають не тільки товари, але й рішення офіційних органів, які можуть привести до великих політичних зрушень або змін у країні.

Крім того, американські експерти виділяють наступні конкретні види корупції:

- підкуп політичних і профспілкових діячів, а також іноземних офіційних осіб;
- незаконні пожертвування на політичні цілі;

- фальсифікація рахунків по контрактам з держустановами, звітності про доходи та витрати, даних про обсяг виробництва, продуктивності праці та фінансове становище компаній;
- шахрайство та інші незаконні маніпуляції з акціями компаній;
- відхилення корпорацій від сплати податків;
- нечесна реклама, продаж неякісних і несправних товарів, шкідливих продуктів;
- недотримання техніки безпеки на виробництві;
- крадіжка, у тому числі інструментів і сировини, шахрайство й інші корисливі зловживання, вчинені робітниками та службовцями;
- підтасування даних і помилкова звітність про вихід на роботу й запізнення;
- злочини, пов'язані з незаконним використанням ЕОМ;
- порушення правил по охороні навколишнього середовища.

Форми й методи діяльності корумпованих елементів досить різноманітні. Хабарники найчастіше проявляють неабияку винахідливість і фантазію, здійснюючи лжесвідчення, підкуп іноземних державних діячів, залучення в незаконні угоди великих міжнародних монополій, несплату податків, махінації з валютними фондами, прямий зв'язок з наркобізнесом, проституцією та азартними іграми, відмивання незаконно придбаних капіталів, підкуп суддів, прокурорів і поліцейських і т.п.

У згаданій доповіді Генерального секретаря ООН «Вплив організованої злочинної діяльності на суспільство в цілому» сказано, що корупція є одним з найбільш руйнівних явищ, що властиве організованій злочинній діяльності. Проте досить важко дати корупції найбільш повне визначення. З погляду права, корупція могла б бути визначена як незаконне використання державної посади для витягу особистих вигід. Термін «незаконне» означає, що існують закони (положення), що регулюють поведження осіб, що займають державні посади.

У доповіді Генерального секретаря ООН особливо відзначається, що корупція державних посадових осіб завжди була одним із кращих організованих злочинних угруповань, складовою частиною їхньої стратегії й тактики, що завжди віддавалася перевага використанню відкритого насильства. Насильство може привести до небажаних наслідків і повернути непотрібну увагу громадськості, тим самим викликавши відповідну реакцію суспільства. Такі методи особливо характерні для «тонких» форм організованої злочинної діяльності. Тому виплачувані у вигляді хабарів гроші вважаються босами організованої злочинності гарним їхнім інвестуванням, свого роду накладними витратами, які виправдані з погляду «справи», оскільки це в значній мірі збільшує шанси на успіх і ймовірну безкарність, і в той же час знижує або навіть зводить нанівець небезпеку виявлення злочину з усіма втратами, до яких це може привести.

Власне кажучи, корупція стає складовою частиною національної культури, тому особи, що використовують такі методи, можуть бути здивовані, якщо їм сказати, що те, що вони роблять, є безчесним і неетичним.

Корупція посадових осіб судової системи створює особливу загрозу для всіх держав. Небезпечним видом злочину є корупція суддів і державних посадових осіб, з огляду на роль судових органів у правовій системі. Зіштовхуючись із корупцією посадових осіб поліції, правових органів і державних установ, громадськість починає проявляти глибоку недовіру, відчувати страх і небажання співпрацювати із владою. Іншими словами, широко розповсюджена корупція веде до цинічної позиції тих, хто бачить, що продажність державних посадових осіб іде рука об руку з безкарністю злочинців. Головна небезпека полягає в тому, що усвідомлення безсилля держави перед злочинними угрупованнями підриває довіру до закону.

Що стосується матеріальної сфери, то, як стверджується у статті, широко розповсюджена корупція стримує процес розвитку, сповільнює економічний ріст країн через породжувану нею інерцію та неефективність, тим самим покладаючи невидимий тягар податків на жителів країни. Завищена (завдяки хабарам) вартість угод передається у вигляді високих цін споживачам, підвищуючи вартість життя населення, тієї його частини, що має низький рівень доходів. Адміністративні рішення в цьому випадку приймаються вже не на основі об'єктивних критеріїв, оскільки контракти на виконання державних замовлень одержують не

компанії, які пропонують найбільш низькі ціни, а компанії, які дали самі великі хабарі. Пізніше ці компанії повертають собі надані ними у вигляді хабарів гроші за рахунок зниження якості виконуваних ними державних замовлень. Корупція може використовуватися для нейтралізації як окремих осіб, так і цілих установ і може мати самі пагубні наслідки для сфери політики й соціальної структури суспільства.

Ще одним фактором, який виділяють експерти у довідковому документі ООН, є корумпованість державних службовців, які мають стільки прямої вигоди від злочинної діяльності, що просто не хочуть приймати ніяких мір, спрямованих на її скорочення або стримування. Тут є присутнім так званий фактор «змови», у рамках якого представники влади самі глибоко замішані в тій або іншій формі злочинної діяльності.

Для деяких країн характерні як слабкість, так і корумпованість державного апарата. У цих умовах державні органи, сфера кримінального правосуддя й комерційних структур виявляються все сильніше заплутаними в злочинній діяльності. Чим міцніший такий симбіоз, тим ширші можливості транснаціональної злочинної організації безперешкодно або безкарно здійснювати свою діяльність. Створюючи по суті автономну базу, транснаціональна злочинна організація потім починає займатися незаконним бізнесом у регіональних або глобальних масштабах, будучи переконана в тому, що, хоча б зусиллями правоохоронних органів іноземних держав її діяльність може бути частково порушена, навряд чи виникне скільки-небудь серйозна погроза для існування організації.

Може також відбуватися зрощування злочинної організації з урядами за межами держави, де базується така організація. У транснаціональних злочинних утворень є достатні можливості для того, щоб корумпувати уряд та проникати в комерційні структури. Такі організації відрізняються великою динамічністю.